

1918, 28. října

Provolání Národního výboru československého

Národní výbor vydal 28. října svolání, jímž oslovoval občany, vítězně oznamoval vznik samostatného státu a v jeho závěru zdůrazňoval občanské povinnosti a vyzýval ke klidu. Členové Národního výboru se obávali především pouličních nepokojů.

Lide československý!

Tvůj odvěký sen stal se skutkem. Stát československý vstoupil dnešního dne v řadu samostatných kulturních států světa. Národní výbor, nadaný důvěrou veškerého lidu československého, přejal jako jediný oprávněný a odpovědný činitel do svých rukou správu Tvého státu. 5

Lide československý, vše, co podnikáš, podnikáš od tohoto okamžiku jako nový svobodný člen velké rodiny samostatných, svobodných národů. Nezkłameš očekávání celého kulturního světa, který se žehnáním na rtech vzpomíná Tvých slavných dějin, jež vyvrcholily v nesmrtelné výkony československých legií na západním bojišti a v Sibíři. Celý svět sleduje Tvoje kroky do nového života, Tvůj vstup do země zaslíbené. Zachovej štít čistý, jako jej zachovalo Tvé národní vojsko: 15

českoslovácké [sic] legie! Nezapomínej národní kázně!
Bud si stále vědom, že jsi občanem nového státu nejen
se všemi právy, nýbrž i povinnostmi!

- 20 Na počátku velikého díla ukládá Ti Národní výbor,
ode dneška Tvá vláda, aby Tvé chování a Tvá radost
byly důstojny veliké chvíle nynější! Naši osvoboditelé,
Masaryk a Wilson, nesmí býti zklamáni ve svém pře-
svědčení, že dobyli svobody lidu, který dovede sám
25 sobě vládnouti. Ani jediným rušivým činem nesmí býti
zkaleny nynější okamžiky, ani jediný z Vás nesmí se
dopustiti ničeho, co by mohlo vrhnouti stín na čisté
jméno národa. Každý z Vás musí bezvýhradně šetřiti
všeho, co jest jinému svato. Svobody osobní i majet-
ku soukromého nesmí být dotčeno. Podrobte se bezvý-
30 hradně rozkazům Národního výboru!

V Praze, dne 28. října 1918.

Za Národní výbor československý:
dr. Frant. Soukup, v. r., Jiří Stříbrný, v. r.,
dr. Šrobár, v. r., Ant. Švehla, v. r.,
JUDr. Al. Rašín, v. r.

1918, 28. října Zákon o zřízení samostatného státu československého

Přestože došlo k přípravě prvních legislativních opatření (tzv. politic-
ký zákon a hospodářský zákon), převrat proběhl rychleji, a proto byl
Aloisem Rašínem s přihlédnutím k jejich obsahu vypracován velmi
krátký zákon, jehož klíčovým prvkem bylo vedle vyhlášení samo-

statného státu především převzetí (recepce) posavadního právního řádu.⁵

*Zákon ze dne 28. října 1918,
zřízení samostatného státu československého*

Samostatný stát československý vstoupil v život. Aby zachována byla souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl 5
nerušený přechod k novému státnímu životu, nařizuje Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti toto:

Čl. 1. Státní formu československého státu určí Národní shromáždění ve srozumění s Československou 10
národní radou v Paříži. Orgánem jednomyslné vůle národa a také vykonavatelem státní svrchovanosti je Národní výbor.

Čl. 2. Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. 15

Čl. 3. Všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní a zejména i obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení.

Čl. 4. Zákon tento nabývá účinnosti dnešním dnem.

Čl. 5. Národnímu výboru se ukládá, aby tento zákon 20
provedl.

Dr. Al. Rašín, v. r., Ant. Švehla, v. r.,
dr. Fr. Soukup, v. r., Jiří Stříbrný, v. r.,
dr. Vavro Šrobár, v. r.

⁵ K problematice srov. Vojáček, Ladislav. *První československý zákon. Pokus o opožděný komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018.

1918, 29. října

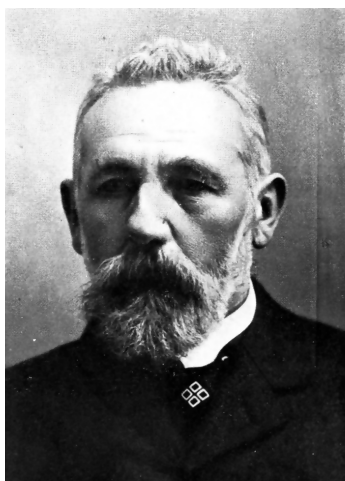
Jan Rokyta: Jsme svobodni

Adolf Černý (1864–1952) byl učitelem, spisovatelem, překladatelem a vydavatelem, píšícím pod pseudonymem Jan Rokyta. Vznik samostatného státu přivítal básněmi výrazně odkazujícími k dílu významného nonkonformního básníka Svatopluka Čecha (1846–1908) a zvláště pak k jeho rozsáhlejší básnické skladbě *Písně otroka* (1895), která ve své době i pozdější době mimořádnou silou rezonovala českou veřejností.

Jsme svobodni

(Duchu Svatopluka Čecha)

5	Slyš, duchu básníka,
jenž cítil bídu milionů
a v jejich povzdechu a stonu
se rozezvučel zněním zvonu,
jenž v ledví proniká,
by vzbudil ponížené raby,
jak dávní proroci
je burcoval, že nejsme slabí,
moc všech že hory zvedala by –
slyš hlas náš po noci:
již nejsme otroci!	teď z hranic k pomezí
již nezní řetězy!
A zní-li jejich chřest,
to v pádu rozlomených na zem,
to v pádu rozdrcených rázem
sil vyšších, vrahům nade
srázem
jež nesou trest –
a zní-li tvrdém na kamení
přec ještě jejich zvuk,
to volá v bílé světlo denní,
že Čech již nevolníkem není,
by množil vrahů pluk –
žeť konec jeho muk!	25
15	Již dozněl řinkot pout,
jenž provázel nás v každém
kroku
ne po deset, ne po sto roků
a budit chabou slzu v oku
i ochromoval oud –
v pout studeném a tvrdém kruhu
již ruka nevězí,
jenž činíval z nás národ sluhů
a tažné síly v cizím pluhu –	Co dnes se rozlétá
ven z Prahy k Šumavě i v Tatry,
je hlas, že nejsme národ chátřý,
že v radosti jsme všichni bratry,
že bída prokletá
je z našich zemí na útěku,	35
20			40

Svatopluk Čech

Jan Rokyta (Adolf Černý)

že v světla povodni
a ve vln pění a vzteku
již nezhyne, že po stech věků
45 v své dlani s pochodní
jsme volni, svobodni!

Na úsvitě 29. října 1918.

Vysvětlivky

- 2 **Svatopluk Čech** – (1846–1908), významný a široce čtený básník a prozaik svobodomyšlné, demokratické tendence, vzděláním právník
- 13 **již nejsme otroci** – jednou z nejznámějších čechových básní byla rozsáhlá báseň *Písně otroka* z roku 1895. Srov. Čech, Svatopluk. *Písně otroka a jiné básně*. (Ed. Procházka, Antonín). Praha: Ministerstvo informací a osvěty / Orbis, 1950, s. 7–61

1918, 30. října Martinská deklarácia

Již 24. října 1918 bylo do Turčianského Svätého Martina svoláno na 30. října setkání Slovenské národní rady. Deklarace vyslovovala požadavek práva na sebeurčení a požadovala jménem „slovenskej vetve jednotného česko-slovenského národa“ na oddělení se od Uherského království a právo „česko-slovenského národa“ na sebeurčení. Deklarace zároveň krátce rekapitulovala dlouholetý maďarský útlak a maďarizační politiku. Dodatečně, v průběhu jednání v místnostech banky Tatra v Martině, se pak účastníci dozvěděli, že v Praze byl 28. října vyhlášen československý stát.

Zastupitelia všetkých slovenských politických strán, zhromaždení dňa 30. októbra 1918 v Turčianskom Sv. Martine a organizovaní v Národnú radu slovenskej vetvy jednotného česko-slovenského národa, trvajú na

5 zásade samourčovacieho práva národov, prijatej celým svetom. Národná Rada vyhlasuje, že v mene československého národa bývajúceho v hraniciach Uhorska je jedine ona oprávnená hovoriť a konať.

Nie je na to oprávnená uhorská vláda, ktorá za celé

10 desaťročia nepoznala vážnejšej úlohy, ako potlačovať všetko, čo je slovenské, nepostavila a nedovolila nášmu národu ani jedinej školy, nedovolila, aby sa slovenskí ľudia dostali do verejnej správy a úradov, náš ľud majetkove ničila a vykorisťovala svojou stredovekou feudálnou sústavou a politikou.

15

Nie sú oprávnené na to, aby v mene slovenského ľudu hovorili ani tie tak zvané zastupiteľské zbory, ktoré sú zostavené na základe úzkeho volebného práva,

nedopúšťajúceho prejavit' vôľu národa a pozostávajúce z ľuďí, ktorí vzdor nariadeniu zákona nedopustili na výboroch čisto slovenských stolíc ani len slovenského slova. 20

Nie sú na to oprávnené ani také zhromaždenia, ktoré vynášajú uzavretie pod tlakom cudzieho násilia.

V mene slovenského národa na Slovensku oprávnená je teda hovoriť jedine Slovenská národná rada. 25

Národná rada česko-slovenského národa v Uhorsku obydleného osvedčuje:

1. Slovenský národ je čiastka i rečove i kultúrno-historicky jednotného česko-slovenského národa. Na všetkých kultúrnych bojoch, ktoré viedol český národ a ktoré ho urobili známym na celom svete, mala účasť i slovenská vetev. 30

2. Pre tento česko-slovenský národ žiadame i my neobmedzené samourčovacie právo na základe úplnej neodvislosti. Na základe tejto zásady prejavujeme svoj súhlas s tým novoutvoreným medzinárodným právnym položením, ktoré dňa 18. októbra formuloval predseda Wilson a ktoré dňa 27. októbra uznal rakúsko-uhorský minister zahraničia. 40

3. Žiadame okamžité uzavretie pokoja, a síce na všeľudských kresťanských zásadách, aby pokoj bol taký, že by medzinárodno-právnymi zárukami znemožňoval ďalšiu vojnu a ďalšie zbrojenie.

Sme presvedčení, že náš snaživý a nadaný slovenský národ, ktorý vzdor neslýchanému útisku dospel na taký stupeň národnej kultúry, nebude vylúčený z požehnania pokoja a zo spolku národov, ale i jemu bude dopriate, aby sa dl'a svojho rázu mohol vyvinovať 45

50 a dľa svojich síl prispel ku všeobecnému pokroku človečenstva.

Zo zasadnutia Slovenskej národnej rady.

V Turčianskom Sv. Martine 30. októbra 1918.

1918, koniec října Viktor Dyk: Píseň noci 29. října

Jeden z nejvýznamnějších českých básníků své doby Viktor Dyk (1877–1931) napsal pod dojmem událostí 28. a 29. října báseň obračející se ze své přítomnosti do obtížné budoucnosti. Upozorňuje na nutnost „boje se sebou“, vnitřní emancipace od starého prostředí habsburské monarchie i posavadní národní kultury zaměřené na pouhý obranný boj. Text byl napsán 29. října navečer, vyšel následujícího dne v exkluzivní úvodníkové pozici na titulní straně *Národních listů*.

	Kokardy, jásot, na praporu prapor. Srdce se v dálku rozletí. Jak je to krásné překonati zápor	Nezapomeňte na svých otců bludy, nezapomeňte běsů v nás!	15
5	a býti, růsti, stavěti!	Vichřici strašnou ještě slyším skučet.	
	Leč, všichni vy, jichž srdce pýchou zhrdla, jež opíjí dne oslava: Poslyšte výkřik z básníkov	Chraň, čehos nabyt, vlastní říš. Čas není, bratři, připravovat účet, ježž rodné zemi předložíš!	20
10	hrdla. Boj teprve nám nastává!		
	Boj se sebou, se všemi zlými pudy, se sobectvím, jež vede v sráz.	Ne na svůj zájem, ale na budoucnost hled' v moři krve prolité. A nebude-li v srdci čistá vroucnost, jak uhájíme dobyté?	25

